

DE POST MASTER BEROEPSOPLEIDINGEN TOT GEZONDHEIDSZORG PSYCHOLOGEN, EN KLINISCH (NEURO)PSYCHOLOGEN BIJ ADELANTE

1 Inleiding

In deze notitie worden de praktijkopleidingen tot gezondheidszorgpsycholoog en klinisch (neuro)psycholoog beschreven voor zover mogelijk. Een aantal praktijkopleidingsplaatsen worden gerealiseerd in samenwerking met andere praktijkopleidinginstellingen.

Op het gebied van het “gedragwetenschappelijk cluster” (Hutschemaekers & Neijmeijer, 1998) in de GGZ-beroepen, is sprake van drie onderscheiden postdoctorale beroepsopleidingen n.l.:

- De opleiding tot het basisberoep gezondheidszorgpsycholoog.(GZ); Artikel 3.
- De opleiding tot het specialisme klinisch-psycholoog.(KP) en Klinisch Neuro Psycholoog KNP. Artikel 14

Het basisberoep gezondheidszorgpsycholoog (GZ) en het specialisme Klinisch Psycholoog en Klinisch Neuro Psycholoog zijn vastgelegd in de wet Beroepen in de Individuele Gezondheidszorg (BIG) en de daaraan gekoppelde Koninklijke Besluiten.

Het specialistisch beroep klinisch-psycholoog is vastgelegd in de door CONO (Coördinerend Orgaan Nascholing en Opleiding) en NIP (Nederlands Instituut van Psychologen) bekrachtigde Contourennota van het CPC (Consilium Psychologicum Clinicum). Het beroep klinisch psycholoog is als specialisme klinisch- psycholoog in de wet BIG vastgelegd.

Adelante kan tot ieder van de drie genoemde beroepen opleiden, eventueel door in samenwerking met de van overheidswege aangewezen en erkende (regionale) opleidingsinstituten praktijkopleidingsplaatsen aan te bieden. Adelante dient daartoe als praktijkopleidinginstelling geheel of gedeeltelijk erkend te zijn door de betreffende opleidingsinstituten respectievelijk de onderscheiden hoogleraren-hoofdopleiders. Deze erkenning is onder meer gekoppeld aan de benoeming van een praktijkopleider en een plaatsvervangend praktijkopleider, die daartoe door de Raad van Bestuur aan de opleidingsinstituten verbonden hoofdopleiders kan worden voorgedragen. De hoofdopleider beslist over de uiteindelijke benoeming van de (vervangend)praktijkopleider.

Ieder van de drie genoemde post doctorale beroepsopleidingen is in hoofdzaak opgezet volgens een meester-gezelmodel, nader uitgewerkt in een drieslag van technisch-theoretisch onderwijs, gesuperviseerde ervaring en werkbegeleidingen. Bij de opleiding tot Klinisch-Psycholoog en die tot Klinisch Neuro Psycholoog wordt leertherapie vereist; in de opleiding tot GZ-psycholoog is de leertherapie vervallen. Dit neemt niet weg, dat leertherapie ook voor deze opleiding goed kan zijn, maar meer op indicatie en aan het eind van de opleiding.

Over het algemeen wordt er binnen Adelante naar gestreefd de Psychologen in opleiding tot GZ Psycholoog en de GZ Psychologen opleiding tot specialist een gedegen praktijkervaring op te laten doen. Daarbij wordt gedacht zowel aan de breedte van de ervaring als aan de diepte ervan: twee tendenties die een dynamisch verband met elkaar staan. Voorts wordt, waar mogelijk, ruimte geboden aan individuele voorkeuren qua plaats zowel als qua inhoudelijke voorkeursrichting. Tevens wordt getracht om de praktijkopleiding voortschrijdend aan te doen sluiten bij de ervaring; er is sprake van een zekere opbouw in de taken die aan de opleiding worden toevertrouwd. Het is duidelijk dat de intentie om een praktijkopleiding op een dergelijke wijze vorm te geven veel inspanning vraagt van de medewerkers die als collega, supervisor en werkbegeleider bij de opleiding betrokken zijn, evenals van het management van zorgeenheden/afdelingen, die opleidingen soms voor langere, soms voor korte perioden moeten zien in te passen. Het is denkbaar dat er min of meer vaste

praktijkroutes worden gevormd, die als zodanig mogelijk iets minder recht doen aan individuele wensen van opleidingen, maar die wel tot een zekere ontlasting kunnen leiden van de zojuist genoemde verantwoordelijken. De opleidingen kunnen mogelijk meer van hun eigen doelen realiseren als de organisatie van de opleidingen binnen Adelante meer ingebed is in de totale organisatie van Adelante via het kenniscentrum. Als afgeleide van de organisatie van de opleidingen op centraal niveau binnen Adelante zullen ook de businessunits/afdelingen, die opleidingen willen toelaten hun organisatie daarvoor moeten aanpassen.

De organisatie zal als totaal “opleiding minded” moeten zijn om in de toekomst een geëigend, gevarieerd en gelaagd aanbod aan deskundigheid te kunnen bieden. Binnen het opleidingsmodel is het mogelijk dat de senior de junior opleidt en superviseert, en de junior de stagiair. Programma’s moeten ontwikkeld en geïmplementeerd worden. Teams dienen ingespeeld te zijn op de opleidingstaak en het besef moet aanwezig zijn dat opleiding geven niet hetzelfde is als productie. Opleidingen moeten aan de andere kant worden voorbereid op een opleiding, waarin productie een niet weg te denken factor is. De fysieke werksituatie moet in orde zijn. Administratieve en logistieke procedures moeten vorm hebben gekregen. Automatisering, de daarbij behorende beschikbaarheid van computers en de daarbij behorende vaardigheid zijn noodzakelijke randvoorwaarden.

2. De praktijkcurricula

Het praktijkcurriculum voor de beroepsopleiding gezondheidszorgpsychologie en dat van de K(N)P is afgestemd op het bijbehorende Koninklijk Besluit. Nieuwe ontwikkelingen zijn het competentie gerichte onderwijs, waarbij de theorie zo goed mogelijk aansluit bij de praktijk. Al voor de opleiding verkregen competenties kunnen in de toekomst wellicht leiden tot vrijstellingen van opleidingsonderdelen.

2.1. Definities

- Psycholoog In Opleiding tot GZ Psycholoog(PIOG); GZ Psycholoog In Opleiding tot Specialist (GIOS=Klinisch Psycholoog/ Klinisch Neuro Psycholoog). De doctorandus in de psychologie, geestelijke gezondheidskunde of pedagogiek kan aan een postdoctorale opleiding deelnemen.
- Opleidingsinstelling: de door de minister aangewezen (resp. door het NIP erkende voor wat betreft de opleiding K(N)P opleidingsinstelling.
- Hoofdopleider: de door de opleidingsinstelling aangewezen eindverantwoordelijke, doorgaans hoogleraar op het betreffende vakgebied.
- Opleider Praktijk: de praktijkopleider van opleidingen in hun functie, eindverantwoordelijke voor de praktijkopleiding binnen de instelling, waar de opleiding plaats vindt. Is verantwoording schuldig aan de hoofdopleider. Bij een Opleider praktijk met meer dan tien opleidingen wordt van P Opleider gesproken. Opleidingstaken kunnen gedelegeerd worden aan Opleiders Praktijk en/of werkbegeleiders.
- Supervisor: de door de Opleider Praktijk van de instelling aangezochte deskundige, die in verschillende mate bij de diverse beroepen dient te beschikken over specifieke kwalificaties. Zorgt naast de vakkundige begeleiding voor een begeleiding van de opleiding als persoon in zijn werk. Hoeft niet werkzaam te zijn op de instelling van de opleiding. Is bij voorkeur niet werkzaam op de werkplek van de opleiding.
- De werkbegeleider: de afgestudeerde psycholoog / pedagoog, die in de organisatorische eenheid, waarin de opleiding werkzaam is de dagelijkse coaching voor zijn rekening neemt; de werkbegeleider is verantwoordelijk voor de door de PIOG verrichte werkzaamheden. Ook een manager of vertegenwoordiger van een andere beroepsgroep kan een gedeelte van de werkbegeleiding op zich nemen.

- Leertherapeut; de psycholoog/psychotherapeut bij wie de klinisch psycholoog in opleiding in leertherapie is. Is als leertherapeut erkend door een van de specialistische psychotherapieverenigingen en niet werkzaam binnen Adelante.

2.2 Structuur

De opleiding tot klinisch-psycholoog (3 a 4 jaar, 4 dagen p.w.) is nog niet gerealiseerd binnen Adelante. De opleiding tot Klinisch Neuropsycholoog vindt nu twee jaar plaats binnen Adelante in nauwe samenwerking met Mondriaan. Het verdient aanbeveling om tenminste een plaats binnen Adelante te realiseren per 3 opleidingsplekken voor toekomstige G.Z. Psychologen. Deze opleidingsplaatsen kunnen worden gecreëerd op basis van een instroommodel, volgens welke systematisch een opleiding klinische psychologie per jaar wordt aangenomen en wordt verdeeld over de Volwassenenrevalidatie, Pijn, Kinderen en Audiologie. Er kan worden samengewerkt met het AZM, Atrium/Orbis, RIAGG Maastricht en Mondriaan om voldoende differentiatie aan te kunnen brengen in het leertraject. Voor de voortgezette specialistische opleidingen is daarbij nog van belang dat er mogelijkheden zijn om ervaring op te doen in managementvraagstukken en onderzoek.

Voor de opleiding tot GZ Psycholoog geldt zeer zeker dat er een goede verdeling moet zijn in het werken met volwassenen, ouderen en kinderen/ jeugdigen, idealiter volgens de verhouding 40/30/30 %. Ook van belang is het werken met verschillende diagnosegroepen en mate van acuut zijn van de problematiek.

Voor de opleiding GZ-psychologie (2jaar, 4 dagen p.w) streeft Adelante er naar permanent drie opleidingen in dienst te hebben, waarvan een binnen Volwassenenrevalidatie, een binnen Audiologie en een binnen Kindererevalidatie. Om sneller aan de vereiste formatie van GZ Psychologen te komen kan het de eerste tijd nodig zijn meer plaatsen te reserveren. Deze plaatsen kunnen rouleren. Het zijn plaatsen in samenwerkingsverband met een andere GGZ instelling of het kan gaan om een zelfstandige Adelante plaats.

Plaatsen zijn tot nu toe wel of niet gesubsidieerd. Gestreefd wordt naar zoveel mogelijk gesubsidieerde plaatsen, omdat via de gelden die binnen komen een gedeelte van de opleiding bekostigd kan worden, bvb tegemoetkoming in kosten van de opleiding op te brengen door de opleiding, representatiekosten, salariering Praktijkopleider.

Bijlage Praktijkopleiding Psychodiagnostiek

PRAKTIJKOPLEIDING PSYCHODIAGNOSTIEK voor PIO'S binnen Adelante

Adelante biedt praktijkopleidingsplaatsen voor de postdoctorale opleidingen tot gezondheidszorgpsycholoog en tot klinisch (neuro) psycholoog. In het kader van deze opleidingen is veel ruimte gemaakt voor psychodiagnostiek, zowel voor de theorie als voor de praktijk.

In deze notitie wordt de opzet beschreven van het praktijkgedeelte van de psychodiagnostiekopleiding als onderdeel van de totale opleiding tot G.Z. Psycholoog en Klinisch Psycholoog; de training daarin, verantwoordelijkheid ervoor en supervisie erover.

Terzijde zij opgemerkt dat Adelante slechts in beperkte mate stage/vrijwilligers/werkervaringsplaatsen aanbiedt voor studenten in de psychologie, pedagogiek, geestelijke gezondheidskunde en afgestudeerden die niet in opleiding zijn. Van belang is dat er binnen Adelante een deskundige gelaagdheid aanwezig is, die maakt dat een positief opleidingsklimaat ook in de toekomst zo goed mogelijk gegarandeerd blijft.

Het praktijkcurriculum

In de opleiding tot gezondheidszorgpsycholoog, GZ-psycholoog, omvat het psychodiagnostiekgedeelte over twee jaar in totaal 1440 uur, als volgt verdeeld:

- Theorie en vaardigheidstraining	192 uur
- Literatuur en opdrachten	96 uur
- Praktijk	1116 uur
- Supervisie	36 uur (inclusief indicatiestelling 45 uur)

Aantal en verdeling van de uren psychodiagnostiek in de opleiding tot klinisch (neuro)psycholoog variëren per jaar en zijn afhankelijk van het opleidingstraject van 4 jaar dat de K (N) P er volgt.

De 1116 praktijkuuren in de GZ-opleiding zijn vervolgens te specificeren naar:

- Aantal cliënten
- Directe cliënt uren
- Uren testdiagnostisch onderzoek.
- Voorbereiding en uitwerking
- Aanvullende literatuurstudie

De praktijkopleidingen vinden in hoofdzaak plaats binnen de afdeling Psychodiagnostiek en Training en Arbeidsre-integratie. OP sommige afdelingen vind de diagnostiek plaats op de afdeling zelf, soms met steun van PDT. De totale tweejarige verdeling van de opleiding tot GZ Psycholoog in 40/40/10/10 % als het gaat om Psychodiagnostiek/Behandeling/Overige activiteiten/ Indiciestelling wordt zo goed mogelijk nagestreefd.

Voor de Opleiding Klinische (Neuro) Psychologie worden de normen in de gaten gehouden. Een en ander zal duidelijker worden als binnen Adelante ook een of twee opleidingen starten met de specialistische opleiding KP of KNP.

Het programma Psychodiagnostiek Adelante:

- De werkzaamheden binnen het speciale psychodiagnostiekprogramma vinden plaats gedurende het eerste jaar van de praktijkopleiding, te beginnen direct bij aanvang (in januari of september)
De werkzaamheden omvatten circa 600 uur, waarvan 500 voor onderzoek i.e.z., betreffende circa 60 cliënten, die in principe afkomstig zijn uit alle afdelingen binnen Adelante, bij wie sprake is van vraagstellingen naar intelligentie, neuropsychologisch onderzoek, persoonlijkheid en behandelmogelijkheden. .
- De PIO verricht tenminste circa 350 uur psychodiagnostiek ten dienste van het eigen team, betreffende circa 35 cliënten onder supervisie van een gekwalificeerde werkbegeleider uit het eigen team of een supervisor van de andere behandelteams of van buiten de instelling..
- Het programma betreft direct aan behandeling gerelateerde vraagstellingen, met name omtrent niveau, persoonlijkheid en specifieke vaardigheden. Ook onderzoek in verband met werk gerelateerde problematiek kan gedaan worden.
- Intakes maken een integraal onderdeel uit van de psychodiagnostiek.

PROTOCOL PSYCHODIAGNOSTISCHE SCHOLING

Het protocol wordt gebruikt bij de scholing van mensen die Psychodiagnostische werkzaamheden verrichten:

- bij medewerkers (psychologen, psychologisch assistenten)
- Bij studenten (zowel doctoraal studenten psychologie als postdoctoraal studenten klinische psychologie en gezondheidszorg)
- Bij mensen met een werkervaringsplaats, die als psycholoog afgestudeerd zijn.

De activiteiten kunnen onderverdeeld worden in 2 groepen:

1. activiteiten zoals die verricht worden bij de psychologisch assistente
 2. Activiteiten zoals die verricht worden bij de werkbegeleider of supervisor psychodiagnostiek.
1. Bij de psychologisch assistente worden de volgende activiteiten verricht:
 - Een eerste oriëntatie voor wat betreft het aanwezige instrumentarium.
 - Het inventariseren van specifieke scholingswensen voor wat betreft onderzoeksinstrumentarium.
 - Het aanbieden van een practicum: de psychologisch assistente geeft uitleg bij de verschillende instrumenten, vervolgens demonstreert ze de afname, de observaties en vragen van de observant worden besproken, de observant oefent zelf de afname in aanwezigheid van de psychologisch medewerker, het nabespreken van de afname. Dit gebeurt eerst zonder en daarna met medewerking van een cliënt.
 - Het uitleggen van het scoren van het instrumentarium
Het instrumentarium behoort tot de volgende rubrieken:
 - Diagnostiek van de functies: motoriek, perceptie, cognitie, geheugen, concentratie en aandacht, oriëntatie.
 - Diagnostiek van klachten door interview, vragenlijsten
 - Diagnostiek van de persoonlijkheid door interview, observatie, projectiemateriaal, vragenlijsten

N.B.: De PIO-GZ zal bovengenoemde vaardigheden meestal in voldoende mate bezitten en derhalve alleen enkele oriënterende vragen stellen.

2. Bij de werkbegeleider/supervisor psychodiagnostiek worden de volgende activiteiten verricht:
 - Het kwantitatief en kwalitatief analyseren van de verkregen informatie uit onderzoek
 - Het interpreteren van de onderzoeksbevindingen
 - Het bespreken en oefenen van de onderzoeksbevindingen
 - Het bespreken en oefenen van de wijze van terugrapporteren van de bevindingen:
 - Schriftelijk: verslagleggen.
 - Mondeling bespreken van resultaten: met cliënt en verwijzers.

De omvang, intensiteit en frequentie van de scholing wordt in overleg met de medewerker/student bepaald en is o.a. afhankelijk van al aanwezige kennis, vaardigheden, ervaring. Naast de supervisieactiviteiten zijn er ook intervisieactiviteiten. De medewerker/student kan eigen casuïstiek inbrengen en vragen stellen n.a.v. ervaringen op de eigen werklocatie. Dit kan zowel bij de psychologisch assistente als bij de werkbegeleider/supervisor gebeuren.